

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ FAKULTA

Studijní program : bakalářský

Studijní obor : Bicí nástroje

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pražský soubor bicích nástrojů

Ladislav Bilan

Vedoucí práce : odb. as. Daniel Mikolášek

Oponent práce: odb. as. Václav Mazáček

Datum obhajoby: 1. června 2017

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2017

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC FACULTY

study programme : bachelor's

study subject : percussion instruments

BACHELORS THESIS

Prague percussion instruments ensemble

Ladislav Bilan

Supervisor : odb. as. Daniel Mikolášek

Opponent : odb. as. Václav Mazáček

Date of graduation : 2017-06-01

Given academic degree : BcA.

Prague, 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou disertační práci na téma

Pražský soubor bicích nástrojů

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval odb. as. Danielu Mikoláškoví za vedení a svým konzultantům prof. Vladimíru Vlasákovi a Václavu Mazáčkovi za nenahraditelné informace.

Evidenční list

Uživatel stvrzuje svým podpisem, že tuto práci použil pouze ke studijním účelům a prohlašuje, že jí vždy řádně uvede mezi použitými prameny.

[illegible]

Abstrakt:

Tato práce je zaměřena na činnost a okolnosti vzniku Pražského souboru bicích nástrojů. Cílem práce je zmapovat spektrum působení souboru, od pražské školy hry na bicí nástroje až po organizaci Pražských dnů bicích nástrojů, které měly bezesporu nesmírný dopad na celý vývoj české bubenické scény. Představuje též jednotlivé členy souboru, včetně jejich uměleckých kariér a nynějšího působení. Práce je doplněna o fotografie z dob největšího uměleckého vrcholu souboru a také o kritiky, jež byly v této době publikovány na adresu souboru.

Annotation in English:

This thesis focuses on the activities and formation of Prague percussion ensemble. The goal of the thesis is to map the spectrum of actions of ensemble including Prague methods of playing percussion instrument and also arrangement of Prague days of percussion that influenced a lot Czech percussion scene. It introduces members of the ensemble including their artistic careers and current positions. In the thesis, some pictures of the ensemble are added. I also added some critics that were published including Prague percussion ensemble.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Vznik Pražského souboru bicích nástrojů	2
3. Členové souboru.....	5
4. Studiová činnost souboru	10
Miloslav Kabeláč – 8 invencí pro bicí nástroje/ 8 ricercarů pro bicí nástroje / Osudová dramata člověka.....	10
Pražský soubor bicích nástrojů / Feld / Havelka / Sodomka	11
Loudová : Skladatelský profil	11
Kabeláč : Symfonie č. 8 Op. 54	11
5. Interpretační a pedagogická činnost prof. V. Vlasáka	12
Pražské dny bicích nástrojů.....	15
6. Závěr.....	17
7. Přílohy.....	18
Fotografie členů souboru	18
Kritiky	21
8. Použité prameny a literatura.....	24

1. Úvod

Když jsem před třemi lety začal studovat na Akademii múzických umění v Praze, neměl jsem o dřívější existenci uskupení, které neslo název Pražský soubor bicích nástrojů ani tušení. V České republice není mnoho plně profesionálních bicích souborů, které se věnují interpretaci moderní – soudobé hudby. Proto jsem byl velmi zaskočen zjištěním, že tu takové uskupení působilo již v sedmdesátých letech minulého století. Má zvědavost se pak zvýšila, když se ukázalo, že v tomto tělese působili jak zakladatel katedry bicích nástrojů Vladimír Vlasák¹, tak i někteří z vyučujících profesorů - Václav Mazáček² a Daniel Mikolášek³.

Vzhledem k tomu, že toto téma nebylo doposud podrobněji nikým zpracováno, rozhodl jsem se, že se jej chopím. Cílem mé práce je získání co nejvíce poznatků o všech členech, kteří se za dobu působení tělesa podíleli na jeho koncertech a jiných akcích, které se díky existenci souboru podařilo uskutečnit. Také bych rád na základě rozhovorů zjistil, jaká úskalí s sebou přinášel tento, ve své době ojedinělý koncept souboru (pouze bicí nástroje), jaká byla zde v Čechách reakce publika atd.

¹Prof. Vladimír Vlasák – viz. kapitola Interpretační a pedagogická činnost prof. V. Vlasáka

² Odb. as. Václav Mazáček – viz. kapitola Členové souboru

³ Odb. as. Daniel Mikolášek – viz. kapitola Členové souboru

2. Vznik Pražského souboru bicích nástrojů

Po letité součinnosti tehdejších profesorů na pražské konzervatoři (V. Vlasák, O. Šatava, V. Mazáček a S. Hojný) byl v roce 1976 založen Pražský soubor bicích nástrojů (dále PSBN). Byl to soubor, který si vytkl za cíl reprezentovat českou školu hry na bicí nástroje, neustále zdokonalovat interpretační úroveň a sloužit soudobé hudbě. První soubor tohoto druhu vznikl ve Francii pod názvem Les Percussions de Strasbourg. Během krátkého času vzniklo (hlavně v USA, kde má dnes téměř každá univerzita svůj soubor bicích nástrojů) obrovské množství podobných souborů, z nichž některé nemají vždy čistě umělecké zaměření. V tehdejší Československu se však jednalo o absolutní unikát, první a jediný soubor svého druhu, který svými vystoupeními uchvátil nejen odbornou veřejnost. Důkazem tohoto faktu byla řada vyprodaných koncertů, na které dodnes tehdejší členové souboru hrdě vzpomínají.

Svůj podíl na vzniku souboru měl také významný český hudební skladatel Miloslav Kabeláč, který se přátelil s profesorem Vlasákem. Jelikož miloval bicí nástroje, navštěvoval minimálně jednou týdně tehdejší třídu na konzervatoři. V té době už pravidelně pořádalo bicí oddělení semináře pro skladatele, na kterých se mohli sami seznámit s možnostmi, které perkuse nabízí. Mám na mysli především charakter barev (témbrů), které mohou, po zvolení správného způsobu hry, bicí nástroje vytvářet a technické aspekty, které se mohou měnit v souvislosti s různými typy nástrojů. Mezi první skladatele, kteří obdivovali bicí nástroje patřil také Václav Dobiáš.

Kabeláče, který mimo jiné již v roce 1939 složil svou první symfonii⁴, ve které poprvé použil bicí nástroje v roli sólového nástroje, oslovil v roce 1962 soubor bicích nástrojů Les Percussions de Strasbourg⁵, aby pro ně složil skladbu. K žádosti soubor připojil seznam nástrojů, jimiž disponovali, přičemž námět skladby ponechali čistě na autorovi díla. Výsledkem bylo *8 invencí pro bicí*

⁴ Symfonie č. 1 in D pro smyčcový orchestr a bicí nástroje, op.11

⁵ Les Percussions de Strasbourg : soubor bicích založený v roce 1962 na podnět Pierra Bouleze.

nástroje, op 65. Skladba, ve které teoreticky neexistovala volnost (tj. nebyl zde prostor pro plochy improvizačního charakteru) - promyšlená do posledního detailu, včetně předepsání určitých druhů paliček atd. Premiéru skladby uskutečnil soubor Les Percussions de Strasbourg 22. dubna 1965 v Městském divadle ve Štrasburku (v baletní formě), avšak bohužel bez přítomnosti autora, kterému tehdejší režim u nás neumožnil na koncert vycestovat. I na základě této nepříjemnosti si Kabeláč po diskuzích s panem Vlasákem, dalo by se říci v podstatě vznik PSBN vynutil. Zajímavostí je, že Československá premiéra osmi invencí proběhla až téměř po 15ti letech od vzniku díla a to v roce 1984, samozřejmě již v podání PSBN.

Soubor Les Percussions de Strasbourg vystoupil třikrát také v Praze. Nejprve v roce 1967, v roce 1987 a potřetí 12. října 1995 ve Španělském sále Pražského hradu. Na programu tohoto koncertu byly následující skladby : *Marek Kopelent – Jemné bytosti v pohybu*, *Philippe Manoury – Métal*, výňatky (Giubiloso, Scherzo, Aria a Diabolico) z Kabeláčových *Osmi invencí* a jako poslední skladba po přestávce zazněla *Persephassa Iannise Xenakise*.

Oficiálně první koncert Pražského souboru bicích nástrojů však proběhl o několik let dříve, a to v rámci festivalu Pražské jaro 25. května 1968 v Domě umělců s programem : *J. Konowalski: Hudba pro housle sólo a bicí nástroje (sólista V. Snítil)*, *J. Feld: Koncertantní suita pro bicí nástroje*, *S. Havelka: Percussionata* a *J. Seidl: Můj lístek*.

Nutno podotknout, že bicí oddělení konzervatoře pořádalo každoročně svůj koncert i před vznikem PSBN, který to měl v místních podmínkách velmi obtížné. Při našem rozhovoru s panem Vlasákem, kdy jsme se dotkli otázky tehdejšího způsobu nastudovávání skladeb při tak malém prostoru, jež tehdejší třída konzervatoře poskytovala profesor Vlasák vzpomíná : „*Nejdříve si skladbu nastudoval každý hráč samostatně, a potom když jsme chtěli zkoušet dohromady, museli jsme každého hráče doslova „zacpat“ nástroji, abychom se byli schopni do třídy všichni nasoukat. V případě kdy musel hráč na toaletu, nezbývalo mu než vylézt oknem.*“

Poslední koncert PSBN, který byl opět v rámci festivalu Pražské jaro, proběhl 27. května 1991 v Rytířském sále Valdštejnského paláce. Zazněly na něm tyto skladby – *J. Feld: Koncertantní suita pro bicí nástroje*, *A. Jolivet: Koncertantní suita pro flétnu a bicí nástroje* (sólista J. Válek), *Yiu-kwong Chung: Chariots Ballad pro sólovou marimbu a bicí nástroje* (sólistka Amy Lynn Barber) a *Miloslav Kabeláč: 8 invencí pro bicí nástroje*.

3. Členové souboru

Vladimír Vlasák

působil v souboru jako organizační a umělecký vedoucí. Panu Vlasákovi je věnována samostatná kapitola Interpretační a pedagogická činnost profesora V. Vlasáka na straně 12.

Václav Mazáček

se narodil 21. 5. 1945 v Prostějově. Od roku 1956 se učil v Lidové škole umění hře na lesní roh a bicí nástroje. Po ukončení povinné školní docházky byl roku 1960 přijat na konzervatoř v Praze do třídy bicích nástrojů profesora Vladimíra Vlasáka. Jako obligátní nástroj studoval lesní roh u profesora Josefa Schwartze a později jako druhý hlavní obor dirigování u Dr. Václava Smetáčka. Oba obory absolvoval na výbornou v roce 1966. Bicí nástroje Koncertem Asiaticque skladatele Henry Tomasiho se Symfonickým orchestrem pražské konzervatoře, který dirigoval Jiří Bělohlávek a obor dirigování absolvoval Mou vlastní Bedřicha Smetany. Od roku 1964 (tedy ještě při studiu na konzervatoři) spolupracoval s Tradicional jazz studiem Pavla Smetáčka. V roce 1967 nastoupil do Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK odkud v roce 1971 přešel do České filharmonie na pozici sólo tympanisty. Od roku 1980 zde navíc působil také jako vedoucí bicí skupiny. Z České filharmonie odešel v roce 2007 do penze. Pedagogicky působil od roku 1966 na Lidové konzervatoři a od roku 1967 vyučuje na konzervatoři v Praze. Od roku 2011 vyučuje také na Akademii múzických umění v Praze. Dirigováním se zabývá stále. V roce 1976 založil Komorní orchestr Dvořákova kraje v Kralupech nad Vltavou, který vede a také v něm diriguje již 41. sezónu. Řídil i některé skladby prováděné Pražským souborem bicích nástrojů. Při turné České filharmonie dirigoval dokonce část koncertu v Japonsku v roce 1978 (předehra k *Prodané nevěstě* a tři *Slovanské tance*). V listopadu 1989 dirigoval za Libora Peška druhý z revolučních koncertů – *Tábor* a *Blaník*. Naposledy se v roli dirigenta České filharmonie objevil v roce 1999 a to při silvestrovském koncertě za tehdejšího šéfdirigenta Vladimíra

Válka⁶. V roce 2007 mu byla za celoživotní přínos k rozvoji neprofesionální komorní a symfonické hudby udělena Cena ministerstva kultury⁷.

Oldřich Šatava

se narodil 25. srpna 1945 v Olomouci. Po přípravě na LŠU byl přijat na konzervatoř v Praze – obor housle u profesorky Markéty Morenové. O rok později v roce 1960 přestoupil do třídy bicích nástrojů profesora V. Vlasáka. Absolvoval Fantazií pro tympány a žestě Ivana Zelenky (pod taktovkou Václava Mazáčka) v roce 1965, jednalo se o premiéru. V letech 1964 – 1966 vykonával vojenskou základní službu v AUS VN. Během dalších dvou let spolupracoval s Československým státním souborem písní a tanců, pracoval příležitostně v orchestrech, komorních souborech i sólově. V roce 1968 nastoupil do orchestru Smetanova divadla a od roku 1971 do roku 2010 byl členem orchestru Národního divadla ve funkci tympánisty a vedoucího skupiny bicích nástrojů. Na pražské konzervatoři vyučuje od roku 1968. Je členem Svazu českých skladatelů a koncertních umělců. Velice intenzivně spolupracoval se souborem Musica Contemporanea di Praga, v Lyře Pragensis, v různých komorních seskupeních ale také vystupoval sólově.

Stanislav Hojný

se narodil 14. prosince 1920 v Bratislavě. Jako malý se učil hře na klavír. V roce 1936 nastoupil na Vojenskou hudební školu v Jičíně, kde studoval vedle bicích nástrojů i harfu. Druhou světovou válku prožil ve službách vojenských hudeb. Po jejím ukončení se stal členem Symfonického orchestru hl. města Prahy FOK jako hráč na bicí nástroje, nicméně už v roce 1952 orchestr opustil a stal se členem skupiny bicích nástrojů České filharmonie. Kromě hry v orchestru se po válce věnoval také studiu hry na varhany, a to na Pražské konzervatoři, kde sám

⁶ VEBER, Petr. Naproti dirigentům. Časopis Harmonie, červen 2002

⁷ PITTAUEROVÁ, Lenka. Více takových Mazáčků. Kralupský zpravodaj, květen 2007, s. 17.

následně (v roce 1956) začal vyučovat hru na melodické bicí nástroje. V té době byl nedostatek potřebné literatury pro výuku. Stanislav Hojný proto začal komponovat etudy pro své studenty sám. Prvním melodickým nástrojem, kterým škola disponovala byl xylofon a proto nejprve vznikly *Etudy pro xylofon*. Následovaly *Etudy pro vibrafon*, jejichž význam prezentuje zahrnutí některých etud mezi konkurzní party při konkurzech do předních českých orchestrů, jako jsou Symfonický orchestr hl. města Prahy FOK nebo Česká filharmonie. Jeho specialitou byly etudy pro pochopení a nácvik polyrytmů. Stanislav Hojný zemřel 21. prosince 2000 v Praze.

Miloš Kozelka

se narodil 10. června 1955 v Praze. Během povinné školní docházky navštěvoval Lidovou školu umění, kde se učil hře na akordeon. V roce 1970 byl přijat na Konzervatoř v Praze do třídy bicích nástrojů profesorů V. Vlasáka a S. Hojného. Do maturity studoval současně druhý obor – akordeon ve třídě profesora Jaroslava Vlacha. V roce 1976 absolvoval na veřejném koncertě, kde mimo jiné uvedl *Musicu spingentu III*. Zdeňka Pololánika, *Sonátu pro bicí nástroje Stanislava Hojného a Dvě africké bajky*⁸ Slávy Vorlové⁹. Během studia posledního ročníku se zúčastnil konkursu do Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK a byl přijat. Jeho působení v FOK bylo přerušeno vojenskou základní službou (1976 – 1978), kterou vykonával v Ústřední hudbě československé lidové armády. Členem PSBN byl od roku 1978. V současné době se Miloš Kozelka pohybuje mimo okruh bicích nástrojů a živí se jako hudební dramaturg ve firmě DEMA Creative Production¹⁰.

Jiří Svoboda

⁸ Dvě africké bajky, op. 61, pro vypravěče, altovo flétnu a bicí nástroje [1964]

⁹ Sláva Vorlová : 15.3.1894 - 24.8.1973; studovala kompozici u Vítězslava Nováka

¹⁰ Firma Demo Creative Production se od roku 1990 věnuje tvorbě reklamních spotů a ostatních formám sdělení

se narodil 12. října 1954 v Praze. V letech 1965 - 1970 navštěvoval Lidovou školu umění – obor bicí nástroje a klavír. Od roku 1970 pracoval dva roky v ČKD¹¹ jako učeň – elektromechanik. Po úspěšně vykonaných talentových zkouškách byl přijat na konzervatoř do třídy bicích nástrojů k profesorům V. Vlasákovi a S. Hojnému. Absolvoval v roce 1978 veřejným koncertem, na kterém uvedl se svými profesory Koncertantní suitu pro bicí nástroje Jindřicha Felda¹². Tuto skladbu hrál s PSBN také na Pražském jaru 1978 a je prakticky i jedním ze zakládajících členů. Během posledního roku studia, po úspěšně vykonaném konkursu, se stal členem orchestru národního divadla a v závěru školního roku odešel do České filharmonie. Vojenskou službu vykonával v Ústřední hudbě československé lidové armády a po jejím ukončení se vrátil do České filharmonie. Nyní působí jako tympánista Českého národního symfonického orchestru, vedle čehož se věnuje orchestrální nahrávací činnosti.

Daniel Mikolášek

se narodil 17. června 1959 v Poličce. Od roku 1966 do roku 1974 navštěvoval základní uměleckou školu v Pardubicích. Učil se hře na klavír a bicí nástroje. Na konzervatoři v Praze patřil do třídy Vladimíra Vlasáka a Stanislava Hojného. Na svém absolventském koncertu v roce 1980 provedl skladby Ivany Loudové¹³ – Agamemnon, Jiřího Laburdy¹⁴ – Kasace, Albana Berga – Nonet, Chicka Corei¹⁵ – Dvě písně a Benedykta Konowalského¹⁶ – Muchy¹⁷. V pátém ročníku začal studovat druhý hlavní obor varhany u profesora Jiřího Ropka. V tomto oboru absolvoval v roce 1984. Vojenskou základní službu absolvoval jako

¹¹ Českomoravská-Kolben-Daněk : byl to významný československý strojírenský podnik založený 1927 Emilem Kolbenem

¹² Jindřich Feld : 1925 – 2007; významný český skladatel a pedagog; AMU absolvoval v roce 1952

¹³ Ivana Loudová : narozena 1941; je významnou českou pedagožkou a skladatelkou; studovala u Miroslava Kabeláče

¹⁴ Jiří Laburda : narozen 1931; český hudební vědec a skladatel

¹⁵ Chick Corea : narozen 1941; americký jazzový pianista a skladatel

¹⁶ Benedykt Konowalský : narozen 1928; polský hudební skladatel

¹⁷ Muchy : píseň pro soprán, vibrafon a klavír

tympanista AUS VN¹⁸. Členem PSBN byl od roku 1980. V roce 1984 nastoupil po úspěšně vykonaném konkursu do České filharmonie, kde působí dodnes. Spolupracuje se soubory specializovanými na soudobou hudbu od doby jejich vzniku dodnes (např. Agon, Moens, Berg). Na AMU působil ze začátku pouze jako externí pedagog. Dnes je vedoucím katedry bicích nástrojů. Je také členem uskupení, které nese název *Michal Hromek Consort*¹⁹, jehož repertoár tvoří většinou skladby vycházející z epochy evropského baroka a renesance, ale také irské a skotské lidové písně. Kromě perkusí (irský bodhran, indická tabla, rámové a africké bubny apod.), se v tomto souboru uplatní Daniel Mikolášek jako hráč na zobcovou flétnu nebo zpěvák. Rozsah jeho aktivit je nesmírně široký, nemohu si také dovolit neuvést, že je vedoucím amatérského pěveckého souboru při farním sboru Českobratrské církve evangelické v Praze Smíchově.²⁰

Václav Voják

se narodil 27. srpna 1936 ve Chvalšovicích (okres Strakonice). Od osmi let se učil na základní umělecké škole hře na housle. Poté nastoupil na Vojenskou hudební školu v Roudnici, kde studoval hru na bicí nástroje a housle. Po absolvování v roce 1954 byl umístěn k Posádkové hudbě Trenčín a po čtyřletém působení ukončil vojnu u Vojenské hudby v Olomouci. Na základě konkursu se stal od 1. září 1959 členem Moravské filharmonie Olomouc, kde působil celých dvacet let. V této době vyučoval šest let externě bicí nástroje na Konzervatoři v Kroměříži. V říjnu 1968 byla v Olomouci uvedena premiéra dvoudílné skladby s názvem *Koncert pro dva hráče na bicí nástroje a orchestr*, která vzešla z dílny českého skladatele Pavla Čotka²¹. Sólových partů se zhostili bicisté Jiří Hudec a Vašek Voják a dílo mělo nevídaný úspěch. Taktovky se při premiéře ujal tehdejší šéfdirigent olomoucké filharmonie Jaromír Nohejl, který koncert dirigoval také při nahrávání pro rozhlas. Kromě Olomouce bicisté skladbu provedli také s

¹⁸ Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého : ústřední hudební těleso Československé armády

¹⁹ Michal Hromek: narozen 1959; za album *Keltská kytara* získal v roce 1990 cenu Českého hudebního fondu a v roce 1997 získalo toto album zlatou desku v Kanadě

²⁰ Farní sbor ČCE: založen 1924; jeho sídlo je Na Doubkové 8 Praha 5 - Smíchov

²¹ Pavel Čotek 1922–2005; byl český skladatel, kritik a pedagog

filharmonii ve Zlíně a v Českých Budějovicích. V rámci Přehlídky soudobých skladeb v Praze byl Koncert uveden 21. ledna 1970. V roce 1979 odešel do České filharmonie, kde Čotkův koncert natočil s panem Václavem Mazáčkem. V roce 1984 se stal členem PSBN. Po 22 letech odešel z České filharmonie do penze. Ve svých 65ti letech se přesunul z Prahy do Hradce Králové, kde při penzi často vypomáhal ve filharmonii. Svoji hudební kariéru definitivně ukončil ve svých 76ti letech a nyní se věnuje se svou manželkou zahrádce.

4. Studiová činnost souboru

Pražský soubor bicích nástrojů natočil za dobu svého působení nespočet snímků. V této kapitole ovšem uvádím pouze ty nejzásadnější.

Miloslav Kabeláč – 8 invencí pro bicí nástroje/ 8 ricercarů pro bicí nástroje / Osudová dramata člověka²²

Toto album obsahuje tři velká díla Miloslava Kabeláče pro bicí nástroje. Vladimír Vlasák se ujal nastudování a řízení skladeb. Osm invencí pro bicí nástroje Op. 45 natočil Pražský soubor bicích nástrojů ve složení Daniel Mikolášek, Jiří Svoboda, Miloš Kozelka, Václav Mazáček, Václav Voják a Oldřich Šatava 27. a 28. června 1987 ve Dvořákově síni Rudolfiny. Osm ricercarů pro bicí nástroje Op. 51 pak nahrál brněnský soubor Dama – Dama 5. a 6. září 1993 v Zemské sněmovně v Brně pod vedením Dana Dlouhého ve složení Ctibor Bártek, Martin Opršál, Jan Říhák. V tomto souboru se objevili také dva hosté : František Vlk a Pavel Šumpík. Posledním dílem tohoto CD jsou Osudová dramata člověka, která se nahrávala 2. a 8. června 1993 ve studiu Martínek v Praze. V roli recitátora se představil Alfréd Strejček. Na trumpetu hrál Miroslav Kejmar. Klavírního partu se ujal František Maxián, bicího pak Vladimír Vlasák. Album bylo vydáno v roce 1994 hudebním nakladatelstvím Panton a znova pak vydavatelstvím SUPRAPHON a.s. v roce 2013.

²²<https://www.discogs.com/Miloslav-Kabel%C3%A1%C4%8D-8-Inventions-For-Percussion-Instruments-8-Ricercari-For-Percussion-Instruments-Fa/release/1066988>

Pražský soubor bicích nástrojů / Feld / Havelka / Sodomka²³

Toto album obsahuje dílo tří významných českých autorů nové hudby a to Jindřicha Felda, Svatopluka Havelky a Karla Sodomky. Uměleckým vedoucím, který dohlížel na kvalitní nastudování byl Vladimír Vlasák. V Koncertantní suitě pro bicí nástroje J. Felda se představili bicisté Vladimír Vlasák, Václav Mazáček, Oldřich Šatava, Stanislav Hojný, Daniel Mikolášek a Miloš Kozelka. Ve Čtyřech pochodech pro bicí nástroje od K. Sodomky se objevili Vladimír Vlasák, Václav Mazáček, Oldřich Šatava a Miloš Kozelka. V posledním díle, které nese název Percussionata z pera S. Havelky se představili Vladimír Vlasák, Václav Mazáček, Oldřich Šatava, Stanislav Hojný. Tento vinyl (resp. dobovým pojmenováním LP neboli dlouhohrající deska) byl natočen v roce 1980 v Dvořákově síni Rudolfiny a vydán byl v roce 1983.

Loudová : Skladatelský profil²⁴

V roce 1998 vydalo nakladatelství SUPRAPHON album české skladatelky Ivany Loudové na kterém se objevil její jednovětý Koncert pro bicí, varhany a orchestr dechových nástrojů. Tato nahrávka byla dokončena 6. února 1984. Taktovky se chopil dirigent České filharmonie Václav Neumann. Za varhany zasedl Václav Rabas a bicí nástroje si vzal na starost Pražský soubor bicích nástrojů.

Kabeláč : Symfonie č. 8 Op. 54²⁵

Ani u dalšího Kabeláčova alba nemohl chybět Pražský soubor bicích nástrojů. Konkrétně se objevil v díle jehož celý název zní Symfonie pro soprán, smíšený

²³<https://www.discogs.com/Prague-Percussion-Instruments-Ensemble-Feld-Havelka-Sodomka-Pra%C5%BESk%C3%BD-Soubor-Bic%C3%ADch-N%C3%A1stroj%C5%AF-Prag/release/2226769>

²⁴<https://www.supraphonline.cz/album/71700-loudova-skladatelsky-profil?trackId=920659&artistId=2626>

²⁵ <https://www.supraphonline.cz/album/1394-kabelac-symfonie-c-8-op-54?artistId=2626>

sbor, bicí nástroje a varhany č. 8 Antifony, op. 54. Part sopránu byl svěřen Janě Jonášové a varhanního partu se ujal opět Václav Rabas. Pod vedením sbormistra Lubomíra Mátlu skladbu nastudoval Pražský filharmonický sbor. Českou filharmonii vedl Václav Neumann. Vedle symfonie se na CD objevilo ještě kratší Kabeláčovo dílo Proměny II chorálu Hospodine, pomiluj ny pro klavír a orchestr, op. 58. Česká filharmonie hrála opět v čele s Václavem Neumannem. Sólový klavír natočil František Maxián.

5. Interpretační a pedagogická činnost profesora V. Vlasáka

Profesor Vladimír Vlasák se narodil 17. února 1928. Na pražské konzervatoři byl mezi lety 1952 až 1958 posluchačem ve třídě prof. Emila Špačka. Profesionální hudební kariéru započal v roce 1950 v Armádním uměleckém souboru Víta Nejedlého (dále pouze AUS VN). Toto období pojilo usilovné studium s praxí. V AUS VN si prošel de facto všemi žánry, od jazzové až po symfonickou hudbu. Po dokončení konzervatoře z tohoto souboru odešel. Ještě tentýž rok se na půdu konzervatoře vrátil, tentokrát v roli pedagoga (v rozmezí let 1958-1988). Jak sám říká : *„Myslel jsem si, že jsem pro život dostatečně vybaven, avšak hluboce jsem se mýlil. Pro pedagogickou činnost jsem nebyl připravený a pro interpretační praxi jsem neměl dostatečnou znalost symfonického repertoáru.“* O to více se musel věnovat přípravě hodin pro své studenty na konzervatoři (zkoušet sám na sobě proč dělá člověk to či ono) a také přípravě na každou zkoušku orchestru. K tomu dodává : *„S odstupem času konstatuji, že mi tento způsob práce přinesl velmi mnoho užitečného. Je to sice namáhavější, ale je třeba si vytvořit vlastní systém, který pak lze na studentech realizovat. Od mládí jsem byl zvyklý kriticky hodnotit – od rodičů, přes učitele, i své přátele a nadřízené. Nikdy nešlo o samoučelnou kritiku, ale o určitou analýzu, jak bych se choval a postupoval já.“* Měl už přeci jen možnost své názory konfrontovat a mám za to, že jeho předsevzetí byla většinou správná. Poučil se už při svých studiích na konzervatoři. *„Dříve neexistoval žádný systém výuky. Vše bylo náhodné, nedůsledné, a nemělo to žádnou perspektivu. Chtěl-li někdo z nás umět více než orchestrální studie, musel si pomoci sám.“* Tuto

situaci si profesor Vlasák dobře uvědomoval a proto si v začátcích své pedagogické kariéry vytýčil jasný cíl, a to : vytvořit takový systém výuky bicích nástrojů, který by je dokázal postavit na úroveň ostatních nástrojů, takový systém studia, který by zaručil, že budou konzervatoř absolvovat kvalitní, všestranní a komplexně vzdělaní umělci. Na svých cestách do zahraničí se proto snažil získat znalosti o nových tendencích světového hudebního vývoje a přenést je na českou půdu.

V té době bohužel disponovala konzervatoř naprosto nedostatečným nástrojovým vybavením. Jen díky tomu, že tehdy škola sídlila v budově Rudolfiny, kde vedle části konzervatoře a AMU sídlila především Česká filharmonie a profesor Vlasák byl v letech 1959 až 1992 vedoucím skupiny bicích nástrojů a tympanistou Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK, bylo možné nástroje pro výuku a školní koncerty vypůjčit. Je důležité uvést, že marimbu se do vlastnictví podařilo konzervatoři získat až v roce 1990. Jen pro představu : Marimba Concertino Op. 21 od Paula Crestona pochází z roku 1940. Bylo proto zapotřebí usilovně pracovat. Škola měla v tomto ohledu poměrně štěstí, neboť zároveň s panem Vlasákem nastoupil na konzervatoř také znamenitý hráč na melodické bicí nástroje, člen České filharmonie, Stanislav Hojný se kterým se podařilo utvořit skvělý pedagogický tým, který pilně pracovat celých 30let²⁶. K tomu profesor Vlasák dodává : *„Do našeho nástupu na oddělení bicích nástrojů pražské konzervatoře byla vlastně většina absolventů samouky. Naší nejdůležitější zásadou pro práci, která nás čekala bylo, že bicí nástroje nemohou být doménou diletantů.“*

V rámci koncertů (18. a 19. ledna 1972) Symfonického orchestrem hl. města Prahy FOK uvedl profesor Vladimír Vlasák spolu s Janem Kloudou Koncert pro dva klavíry, bicí nástroje a orchestr Bély Bartóka, pod taktovkou amerického dirigenta Evana Whallona. Klavírních partů se ujali manželé Vladimír a Věra Lejskovi.

Na abonentním koncertu České filharmonie se představil Pražský soubor bicích nástrojů v čele s Vladimírem Vlasákem v roce 1984, českou premiérou více

²⁶ Rozhovor s profesorem Vladimírem Vlasákem 20. 4. 2017

než půlhodinové Kabeláčovy Symfonie č. 8 op. 54 „Antifony“²⁷, která vznikala mezi lety 1969-1970. Tento počín zanechal mimořádný dojem stvrzený ovacemi obecnstva jak výtečně připraveným interpretům tak i dirigentovi Václavu Neumanovi.

V roce 1989 přijela do Prahy americká muzikoložka, perkusionistka a pedagožka Dr. Amy Lynn Barber jako vyslankyně Fulbrightovy nadace, jejímž cílem bylo pomoci snahám českých profesorů v oblasti bicích nástrojů. Po panu Vlasákovi začala vyučovat na pražské konzervatoři. Byla také členkou FOK. Objevila se i v PSBN. Pochází z Massachusetts, ale bakalářský titul získala na Bostonské univerzitě. Titul magisterský získala na University of Massachusetts a titul doktor hudebního umění získala na Hartt School of Music. Během svých studií byla posluchačkou ve třídě Leighe Howarda Stevense. V roce 1995 se přestěhovala do Ljublane kde se stala členkou Slovinské filharmonie.

Z iniciativy Amy Lynn Barberové, podnikl pan Vlasák v letech 1990 a 1993 dvě cesty do USA, kde společně provedli řadu skladeb pro bicí nástroje od českých i světových autorů, vedli interpretační semináře a zúčastnili se Percussive Arts Society International Convention (PASIC) ve Filadelfii a Kolombu. Tato americká zkušenost vyústila v založení Společnosti perkusionistů České republiky, která byla členem organizace Percussive Arts Society. Společnost pořádala řadu vzdělávacích akcí nejen pro odborníky z oboru, ale také pro širší veřejnost. Vedle toho se také věnovala budování notového archivu skladeb pro bicí nástroje. Bohužel byla její činnost po 12ti letech v roce 2003 ukončena.

Vladimír Vlasák stál také u zrodu katedry bicích nástrojů na AMU v roce 2000. Byl pověřeným vedoucím a také zakládajícím pedagogem.

²⁷ Symfonie č. 8 „Antifony“ vyžaduje obsazení : šest hráčů na bicí nástroje, varhany, sólový soprán a smíšený sbor; Symfonie odráží skladatelův pocit z příchodu vojsk Varšavské smlouvy na území tehdejšího Československa

Pražské dny bicích nástrojů

Československý svaz hráčů na bicí nástroje, v čele s Vladimírem Vlasákem pořádal první *Pražské dny bicích nástrojů*, které se konaly 14. a 15. června 1991 v Obecním Domě. V těchto dnech se uskutečnilo celkem 13 seminářů, které vedlo celkem 11 špičkových hráčů ze sedmi zemí světa. *David Friedman* (USA) na vibrafon, *Mutsoko Aizawa* (Japonsko) představila japonskou hudbu pro marimbu, *Steven Schick* (USA) z University of California, San Diego vedl seminář o sólových skladbách pro bicí nástroje, *Ryszard Pusz* (Austrálie) z University of Adelaide vedl seminář věnovaný australské hudbě pro bicí, *Richard Lavenda* (USA) uvedl téma Hudba pro bicí nástroje Richarda Lavendy. Seminář *Kornela Horvatha* (Maďarsko) byl věnován bubnování bez paliček, pouze pomocí rukou (hand drumming). *Karol Szymanowski* (Polsko) předvedl jazzovou improvizaci na vibrafon a techniku hry šesti paličkami. Z Čechů se zde představil *Václav Mazáček* a to na tympány, seminářem, který nesl název „Vladimír Vlasák a jeho škola“. Bicí soupravě se na svém semináři věnoval vedoucí studia hudební školy v Tübingen *Heinz von Moisy* (Německo). Oblast hry na orchestrální činely zastoupil profesor konzervatoře ve Vídni *Ernst Theis* (Rakousko) a způsob hry na bicí nástroj, který nese název darbuka, představil *Adel Shalaby* (Německo) z Konzervatoře Richarda Strausse v Mnichově²⁸. Vedle sólových hráčů se na prvních Pražských dnech představilo hned několik bicích souborů – *Stuttgartský soubor bicích nástrojů*, *Pražský soubor bicích nástrojů*, *Soubor bicích nástrojů pražské konzervatoře*, brněnský *Dama Dama Kvartet* a *Synergy Duo*, které ve složení David Řehoř a Amy Lynn Barber uvedlo premiéru *Rate of Exchange* od *Richarda Lavendy*.

II. *Pražské dny bicích nástrojů* proběhly 12. a 13. června 1992 opět v Obecním Domě. V tomto roce pořádala celou akci Společnost perkusionistů ČSFR²⁹, jejíž předsedou byl Vladimír Vlasák. Během těchto dnů se tak jako v předešlém ročníku představilo několik odborníků světového formátu. Jako první to byl *Bill Molenhof* (USA), který se ve svém bloku věnoval jazzové marimbě a paličkovému syntetizéru. Po něm vedla seminář na téma: sólové skladby pro bicí nástroje

²⁸ Dnes tato škola nese název Vysoká škola múzických umění v Mnichově

²⁹ Člen slavné Percussive Arts Society

členka souboru Les Percussions de Strasbourg *Keiko Nakamura* z Japonska. Účastníci si mohli první den vychutnat hned tři koncerty. Ještě před prvním seminářem se předvedl studentský soubor bicích nástrojů. V 19:00 se konal koncert *Basle Percussion Trio* (Švýcarsko) po kterém v 21:00 začal ještě další koncert a to kapely ve složení *Bill Molenhof*, *Zdeněk Dvořák* - kytara, *Petr Kořínek* – kontrabas a *Pavel Zbořil* – bicí souprava. Druhý den se konalo pět seminářů z čehož tři vedli američtí profesori. Prvním byl *Bill Cahn*, který se věnoval malým bicím nástrojům v orchestru. Po něm *Bob Becker* vedl seminář na téma „xylofon sólový i orchestrální“. K hraní jazzu na bicí soupravu měl po obědě jistě co říct slavný *Ed Thigpen*³⁰. Svě skladby po pauze zahrála polská perkusionistka a skladatelka žijící v USA, *Marta Ptaszyńska*. Posledním hráčem, který přijal pozvání na druhý ročník Pražských dnů bicích nástrojů byl *Hakim Ludim* z Afghánistánu, který měl seminář na téma „Latin Percussion Instruments“. Večer proběhl koncert skupiny NEXUS³¹ z Kanady.

III. Pražské dny bicích nástrojů se uskutečnily 1. a 2. října 1993 a to tentokrát na půdě pražské konzervatoře (Palffyho palác). Tyto dny byly pořádány Společností perkusionistů ve spolupráci s Prague percussion project. Ředitelkou celého projektu byla Amy Lynn Barber. Workshop, který byl věnován marimbě vedl *Pascal Zavaró*³² (Francie). Hře na tympány se věnoval *Marinus Komst* (Nizozemsko). Ze stejné země pochází i další profesor *Jan Pustjens*, jehož hlavním nástrojem je malý bubínek. Na bicí soupravu se v tomto ročníku Pražských dnů bicích nástrojů představil *Steve Kellner*³³ (Anglie). Poslední z řady několika seminářů se zabýval hrou na vibrafon. Vedl jej *Karol Szymanowski* (Polsko), který se objevil už na předchozích ročnících. Tentokrát však s sebou přivezl i bubeníka *Marzina Jahra* a basistu *Krystofa Mróze*, s nimiž tvoří uskupení nesoucí název Karol Szymanowski Trio. Na koncertě, který se konal 2. října

³⁰ Ed Thigpen : 1930 – 2010; celosvětově uznávaný hráč na bicí soupravu, který za svou kariéru hrál v kapelách takových špiček jako byl například klavírista Oscar Peterson nebo zpěvačka Ella Fitzgeraldová

³¹ Soubor se sídlem v Torontu zahájil svoji činnost v roce 1971.

³² Pascal Zavaró : narozen 1959; jeho profesorem na Pařížské konzervatoři byl Jacques Délecluse; následně studoval v Tokyu u Keiko Abe.

³³ Vedle hře na bicí se věnuje také psaní článků pro časopis Modern Drummer a je firemním hráčem značky SABIAN

v 19:00 se nejprve uvedl Prague Marimba Band (ragtimem George Hamiltona Greena). Zbytek večera pak patřil zmíněnému triu.

6. Závěr

Za počátek skutečné emancipace bicích nástrojů v hudbě orchestrální, komorní i sólové lze v České (tehdy Československé) republice považovat období šedesátých let minulého století. Zpoždění za západní kulturou začali v té době intenzivně dohánět jak skladatelé, tak interpreti a to ve vzájemné spolupráci. Nové nároky skladatelů posouvaly požadavky na techniku hry i chápání hudby ze strany interpretů a naopak nové nástroje a dovednosti hráčů na bicí nástroje inspirovaly skladatele k novým přístupům. Toto beze zbytku platí i pro PSBN, který umožnil uvedení do té doby u nás neznámých zahraničních opusů a v neposlední řadě přiměl naše skladatele k napsání nových děl přímo na míru souboru. Dovoluji si proto tvrdit, že v místním měřítku měl PSBN srovnatelný význam jako jeho vzor – Les Percussions de Strasbourg v měřítku světovém.

7. Přílohy

Fotografie členů souboru

Na obrázku č. 1 zleva: Mikolášek, Svoboda, Voják, Mazáček, Kozelka, Vlasák a Šatava

Na obrázku č. 2 zleva: Kozelka, Voják, Svoboda, Šatava, Mazáček, Vlasák, Mikolášek

Na obrázku č. 3 zleva: Hojný, Voják, Mazáček, Šatava, Neumann, Mikolášek, Svoboda

Na obrázku č. 4 zleva: Kozelka, Vlasák, Šatava, Barber, Voják, Mazáček, Mikolášek, Svoboda

Na obrázku č. 5 (snímek pochází z pořadu Hudba z Respiria) zleva: Šatava, Vlasák, Antonín Novák - housle, Mazáček, Svoboda

Na obrázku č. 6 zleva: Šatava, Hojný, Krob, Svoboda, Mazáček, Vlasák

Kritiky

Malé zamyšlení nad účinkováním Pražského souboru bicích nástrojů v Hudbě z respira

CHVÍLE PRAVDY

V novém roce jsme mohli televizní Studio M sledovat z nového prostředí pražského Paláce kultury a hlavně znovu obdivovat, jak perfektní máme muzikanty i v tomto žánru. Tentýž zážitek nám poskytl už 194. koncert Hudby z respira, kde se jako vynikající sólisté a komorní hráči představili ti, kteří v symfonickém orchestru bývají ukryti až někde zcela vzadu – členové skupiny bicích nástrojů. Co tyto pořady dokumentují? Jsou vysílány přímo, bez pomoci mnohastopých systémů nahrávek, playbeků atp. Jsme přímými svědky vynikajících výkonů interpretů, a to v podmínkách na hony vzdálených koncertnímu prostředí – mezi reflektory televizních kamer, za nimiž muži se sluchátky na uších tvoří své obrazové kreace na živou hudbu. Klobouk dolů nad takovou poctivou dřinou, před těmi chvílemi pravdy, kdy zkušenosti, mistrovství, um i neopakovatelné chvílky inspirace splývají v jediný výsledný dojem, doslova opěvující i prostě dokumentující výšiny, jichž člověk může dosáhnout.

Jen tak mimochodem – ani v kumštu, ani v jiné přepestré lidské činnosti by občas neškodilo vyzkoušet si na takových chvílích pravdy své skutečné schopnosti a možnost. (ps)³⁴

SE ZVUČNÝMI ČINELY – Miroslav Srnka

Praha se dočkala vysokoškolského studia bicích nástrojů. V tomto školním roce začala po dlouhém úsilí fungovat katedra bicích nástrojů. Poprvé se představila veřejnosti na koncertě v sále Martinů 14. února v rámci řady „HAMU představuje“. Vybrala si ke svému debutu silnou konkurenci – jako hosté byli pozváni studenti bicích nástrojů brněnské JAMU, která na poli bicích nástrojů

³⁴ Z osobního archivu prof. Vlasáka

doposud pražské HAMU pouze ukazovala záda. Nutno říct, že brněnská katedra už má vysokou standardní úroveň, která se vedle jisté techniky projevuje i na pódiovém vystupování studentů a jejich koncentraci (Dalibor Němec a Štefan Bugala na marimby). Předvedla se jako oddělení otevřené různým stylům (energií nabitý Ladislav Šiška s Živkovičovou quasietnickou skladbou, Pavel Bříza a David Křetinský na soupravy). Pražská katedra v druhé půli vsadila na sólové skladby „vážného střihu“. Radek Krampl předvedl Havelkovu skladbu, z níž jsem si vypůjčil titulek této kritiky, Markéta Mazourová Tři koncertní etudy od Monsumanské-Nazar a Junko Honda Ztraceného Orfea Ivany Loudové. Zejména u obou bicistek došlo k souznění se skladbami, které publikum přinutilo naslouchat prostoru, dozvukům, zkrátka detailům tak vzácným a jen na bicí možným. Našly by se důvody k výtkám, ale dejme pražskému oddělení první rok na zábeh (stejně jako američtí novináři dávají každému prezidentovi 100 dní). Koncert uzavřel externí pedagog HAMU Tomáš Ondrůšek svým oblíbeným a strhujícím číslem – Langovým The Anvill Chorus. Akce vzbudila velkou naději, přinesla skvělou atmosféru a po letech zase pro Prahu rehabilitovala téměř zapomenutou formu koncertu sólových bicích nástrojů. Závěrečný halasný potlesk patřil zaslouženě člověku, bez něhož by nic z toho nebylo možné – externímu pedagogovi Vladimíru Vlasákovi. Díky.³⁵

ČESKÁ FILHARMONIE S PREMIÉROU

Další z abonementních koncertů České filharmonie měl v první půli na programu pouze jediné dílo – Symfonie č. 8 „Antifony“ Miloslava Kabeláče (1908-1979) z let 1969-70, která zazněla v čs. premiéře. Symfonie je důkladně prokomponována ve všech složkách, vše je důsledně podřízeno jednotícímu záměru, což je zdůrazněno redukováným nástrojovým aparátem, omezujícím se na šestici hráčů na bicí nástroje (Pražský soubor bicích nástrojů) a varhany (Václav Rabas). O to větší závažnost má vokální část partitury, svěřená sólovému sopránu (skvěle disponovaná Jana Jonášová) a smíšenému sboru (Pražský filharmonický sbor připravený L. Mátlem). Sled vět a intermedií spěje k mohutné závěrečné výrazové gradaci, jejíž účín je mimořádný. Zhruba pěta-

³⁵ Článek Miroslava Srnka z časopisu Harmonie 4/2002

třicetiminutové dílo zanechalo mimořádný dojem, stvrzený ovacemi obecnstva jak výtečně připraveným interpretům, tak dirigentovi V. Neumannovi.³⁶

³⁶ Z osobního archivu prof. Vlasáka

8. Použité prameny a literatura

KOTEK, Miroslav. Bicí nástroje. Praha: Panton, 1983

KRÁSA, Lubor. Bicí nástroje v české hudbě po druhé světové válce. Praha, 1988

SRNKA, Miroslav : článek z časopisu Harmonie 4/2002

<https://www.discogs.com/Prague-Percussion-Instruments-Ensemble-Feld-Havelka-Sodomka-Pra%C5%BESk%C3%BD-Soubor-Bic%C3%ADch-N%C3%A1stroj%C5%AF-Prag/release/2226769>

<https://www.supraphonline.cz/album/1394-kabelac-symfonie-c-8-op-54?artistId=2626>

<https://www.discogs.com/Miloslav-Kabel%C3%A1%C4%8D-8-Inventions-For-Percussion-Instruments-8-Ricercari-For-Percussion-Instruments-Fa/release/1066988>

VEBER, Petr. Naproti dirigentům. Časopis Harmonie, červen 2002

PITTAUEROVÁ, Lenka. Více takových Mazáčků. Kralupský zpravodaj, květen 2007, s. 17.

Osobní archiv profesora Vladimíra Vlasáka

Ústní prameny : profesor Vladimír Vlasák (20. dubna 2017 v Zákolanech),
Václav Mazáček, Daniel Mikolášek, Jiří Svoboda